

แนวทางการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน กรณีการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดกระบี่

การป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันถือเป็นยุทธศาสตร์และวาระแห่งชาติ เนื่องจากการทุจริตคอร์รัปชันเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศไทยที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน โดยการสร้างค่านิยมปลูกจิตสำนึกให้คนไทยมีความซื่อสัตย์สุจริต และไม่ยอมรับการทุจริตคอร์รัปชัน ดังนั้น เพื่อเป็นการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ดังกล่าวให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน และเป็นรูปธรรม จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดกระบี่ ได้ตระหนักถึงการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน และการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน ซึ่งกระบวนการปฏิบัติงานจัดซื้อจัดจ้างเพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้า งานบริการ และสิ่งก่อสร้าง เป็นช่องทางของการทุจริตคอร์รัปชัน และเกิดผลประโยชน์ทับซ้อนที่สำคัญ ดังนั้น สำนักงานฯ จึงให้ความสำคัญในทุกขั้นตอนของการจัดซื้อจัดจ้าง ตั้งแต่การกำหนดคุณลักษณะเฉพาะ (Specification) การคำนวณราคากลาง การประมาณงานหรือประกวดราคา การลงนามในสัญญา การบริหารสัญญา การตรวจรับงาน การเบิกจ่ายเงิน จึงได้กำหนดขั้นตอนเพื่อเป็นแนวทางการป้องกันผลประโยชน์ทับซ้อน กรณีการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ดังนี้

๑. ขั้นตอนการประเมินความต้องการ เป็นขั้นตอนการกำหนดขอบเขตความเป็นไปได้ของโครงการ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม โดยความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในขั้นตอนนี้ ได้แก่ การประเมินมูลค่าโครงการเกินความเป็นจริง การกำหนดขอบเขตหรือการออกแบบโครงการที่เอื้อประโยชน์ต่อข้าราชการ นักการเมือง หรือภาคเอกชนที่มีผลประโยชน์ทับซ้อน

๒. ขั้นตอนการเตรียมการ เป็นขั้นตอนพื้นฐานในการพิจารณาและอนุมัติโครงการ โดยหน่วยงานเจ้าของโครงการเตรียมแผนงานเอกสารและประกาศการประมูล และวิธีการจัดซื้อจัดจ้างที่เหมาะสม ถูกต้องตามกฎหมายระเบียบ โดยความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในขั้นตอนนี้ ได้แก่ การออกแบบโครงการที่เอื้อประโยชน์ หรือมีอคติกับผู้ประมูลรายใดรายหนึ่ง ทำให้เกิดการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมระหว่างผู้เข้าร่วมประมูล

๓. ขั้นตอนการคัดเลือกผู้เข้าร่วมประมูล เป็นขั้นตอนในการเปิดเผยรายละเอียดของโครงการ และคัดเลือก ผู้ชนะการประมูล โดยความเสี่ยงในการทุจริตที่อาจเกิดขึ้นในขั้นตอนนี้ ได้แก่ การเปิดเผยข้อมูลที่เป็นความลับ หรือข้อมูลที่เอื้อประโยชน์ให้กับผู้เข้าร่วมประมูลรายใดรายหนึ่งเป็นพิเศษ การเปิดเผยข้อมูลล่าช้า ทำให้เกิดการได้เปรียบเสียเปรียบระหว่างผู้เข้าประมูล รวมไปถึงการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดของโครงการหลังจากได้ผู้ชนะการประมูลแล้ว

๔. ขั้นตอนการดำเนินการตามสัญญา เป็นขั้นตอนที่ผู้ชนะการประมูล หรือคู่สัญญาจะต้องดำเนินการส่งมอบสินค้า หรือบริการตามที่ตกลงไว้ในสัญญา โดยโอกาสเสี่ยงในการทุจริตในขั้นตอนนี้ ได้แก่ การส่งมอบสินค้าหรือบริการที่ไม่เป็นไปตามคุณลักษณะเฉพาะ (Specification) หรือรายละเอียดของโครงการที่กำหนดไว้ในสัญญา

การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐที่ไม่โปร่งใส จะนำไปสู่การทุจริตคอร์รัปชันต่างๆ มากมาย เช่น การติดสินบน การสมรู้ร่วมคิด การฮั้วประมูล การเอื้อผลประโยชน์ ไปจนถึงการมีผลประโยชน์ทับซ้อน ซึ่งเกิดจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องใช้อำนาจ หรือตัดสินใจ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าผลประโยชน์ส่วนราชการ ไม่ว่าจะเป็นผู้กำหนดนโยบาย เจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบในการจัดซื้อจัดจ้าง ผู้เข้าร่วมประมูล คู่สัญญา ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหลายในสัญญา

ดังนั้น...

ดังนั้น การจัดซื้อจัดจ้างที่ดีควรคำนึงถึงประสิทธิภาพ ความคุ้มค่า ความโปร่งใส การประมวล
แข่งขันที่เป็นธรรม และสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งระบบจัดซื้อจัดจ้างที่ดีควรคำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

๑. กฎ ระเบียบ และวิธีการปฏิบัติ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างที่ดีควรครอบคลุม และเป็น
ที่ยอมรับของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จะต้องมีการกำหนดกฎระเบียบ และวิธีการปฏิบัติมาบังคับใช้เพื่อป้องกันการ
การทุจริต การจัดซื้อจัดจ้าง จะต้องเปิดให้มีการประมวลสาธารณะ มีความเป็นธรรม ประกาศหลักเกณฑ์
และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้างให้ชัดเจน เป็นที่รับรู้โดยทั่วกัน

๒. ระบบจัดซื้อจัดจ้าง จะต้องถูกพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมไปพร้อมๆ กับ
ระบบการบริการจัดการโครงสร้างภาครัฐ เพื่อให้การวางแผน และการใช้จ่ายเงินภาครัฐมีประสิทธิภาพสูงสุด
และจะต้องถูกบริหารจัดการให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล เพื่อก่อให้เกิดความโปร่งใส และมี
ประสิทธิภาพ

๓. การเข้าถึงข้อมูล ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อจัดจ้าง ควรถูกเก็บรวบรวมไว้ด้วยกัน
ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลการดำเนินการ ข้อมูลการตัดสินใจ หรือข้อมูลทางการเงินเพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์หรือการ
เผยแพร่ข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้าง ควรมีการนำเทคโนโลยีมาช่วยเพื่อก่อให้เกิดความโปร่งใส และความเป็นธรรม

๔. ระบบควบคุมการตรวจสอบ การควบคุมและการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างจาก
ทั้งภายใน และภายนอกเป็นรากฐานที่สำคัญในการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างโดยการ
ควบคุม และตรวจสอบที่ดีจะต้องมีการติดตาม เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกระทำผิดเนื่องจากความผิดพลาด
ในการปฏิบัติหน้าที่ บทลงโทษสำหรับการทุจริต จะต้องวางระบบไว้อย่างชัดเจน และมีการบังคับใช้

๕. กลไกการอุทธรณ์ จะต้องมีความหน่วยงานที่สามารถรับข้อร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับการจัดซื้อ
จัดจ้างภาครัฐ โดยหน่วยงานดังกล่าวจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในระบบจัดซื้อจัดจ้าง และมีความสามารถ
ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้ โดยจะต้องเป็นอิสระจากหน่วยงานอื่นๆ ทั้งหน่วยงานที่เป็นผู้กำหนดกฎเกณฑ์
ผู้ดำเนินการจัดซื้อจัดจ้าง หน่วยงานตรวจสอบ และหน่วยงานที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแลโครงการ

๖. การพัฒนาขีดความสามารถเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบเรื่องการจัดซื้อจัดจ้าง จะต้องมีความ
เป็นมืออาชีพที่เกิดจากการฝึกฝนการชี้แนะ และการส่งเสริมให้มีการพัฒนาขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่
ในองค์กร โดยระบบของราชการจะต้องเอื้อให้ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม สามารถเข้ามามี ส่วนร่วม
ในการพัฒนา และตรวจสอบระบบจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และมีความโปร่งใส

๗. มาตรการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันในระบบการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ โดยต้องมี
บทบัญญัติเกี่ยวกับการทุจริต การปลอมแปลง การฉ้อโกง การมีผลประโยชน์ทับซ้อน การคว่ำบาตร เป็นหนึ่ง
ในมาตรการที่รัฐสามารถใช้เป็นเครื่องมือเพื่อให้กระบวนการทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพ

ตัวอย่างข้อไม่พึงปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

๑. เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องไม่รับของตอบแทน ที่เป็นเงิน และไม่ใช้ตัวเงินที่ส่งผลต่อการปฏิบัติ
หน้าที่ หรือพวกพ้อง และเสียประโยชน์ของทางราชการ

๒. เจ้าหน้าที่ของรัฐต้องไม่ใช้ตำแหน่งหน้าที่การทำงาน ปฏิบัติหน้าที่เอาผลประโยชน์ตัวเอง
หรือพวกพ้อง และเสียประโยชน์ของทางราชการ

๓. เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่พึงทำงานในตำแหน่งที่เกี่ยวข้องในภาคธุรกิจ หลังพ้นตำแหน่งราชการ
เป็นการป้องกันมิให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางราชการนำข้อมูลลับภายในหน่วยงานราชการที่ทราบไปใช้ประโยชน์
หลังออกจากตำแหน่งแล้ว และป้องกันการใช้สิทธิพิเศษในการติดต่อกับหน่วยงานราชการ ในฐานะที่เคยดำรง
ตำแหน่งสำคัญในหน่วยงานราชการมาแล้ว (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกัน และ
ปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ หมวด ๙ มาตรา ๑๐๑-๑๐๓

หลักการ...

หลักการ ๔ ประการสำหรับการจัดการผลประโยชน์ทับซ้อน

๑. การป้องกันผลประโยชน์สาธารณะ คือการทำเพื่อผลประโยชน์ของชุมชนโดยรวมเป็นหน้าที่หลัก ไม่ใช่ผลรวมของผลประโยชน์ของปัจเจกบุคคล และไม่ใช่ผลประโยชน์ของกลุ่มคน เช่น ทำงานในขอบเขตหน้าที่อย่างเต็มประสิทธิภาพ พิจารณาความถูกผิดไปตามกรอบ และมาตรฐานทางจริยธรรม โดยไม่ให้ผลประโยชน์ส่วนตนแทรกแซง ไม่ใช่ตำแหน่งหน้าที่หรือทรัพยากรของหน่วยงานเพื่อประโยชน์ส่วนตน ไม่ใช่ประโยชน์จากตำแหน่งหรือข้อมูลภายในที่ได้ขณะอยู่ในตำแหน่ง

๒. การส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดความโปร่งใสของกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง ซึ่งการจัดการผลประโยชน์ทับซ้อนต้องอาศัย กระบวนการจัดการที่เปิดโอกาสให้ตรวจสอบได้ กระบวนการตัดสินใจเปิดเผยข้อมูลของหน่วยงานเป็นไปอย่างชัดเจน ไม่คลุมเครือ

๓. การส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดความรับผิดชอบส่วนบุคคล และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่าง การแก้ปัญหาหรือจัดการผลประโยชน์ทับซ้อน ต้องอาศัยข้อมูลจากทุกระดับในองค์กร กลุ่มนโยบายและแผนงานต้องรับผิดชอบเรื่องการสร้างระบบและนโยบาย เจ้าหน้าที่จะต้องมีความรับผิดชอบในการจัดการเรื่องส่วนตน เพื่อหลีกเลี่ยงผลประโยชน์ทับซ้อนให้มากที่สุดเท่าที่ทำได้ และผู้บริหารก็ต้องเป็นแบบอย่างอีกทางหนึ่งด้วย

๔. การสร้างวัฒนธรรมองค์กร โดยผู้บริหารต้องสร้างสภาพแวดล้อมเชิงนโยบาย ที่ช่วยสนับสนุนการตัดสินใจเวลาที่มีประเด็นผลประโยชน์ทับซ้อนที่เกิดขึ้น และการสร้างวัฒนธรรมแห่งการซื่อตรงต่อหน้าที่ เช่น ให้ข้อแนะนำและการฝึกอบรม ส่งเสริมให้มีการสื่อสารและหารือเกี่ยวกับผลประโยชน์ทับซ้อนในองค์กรอย่างเปิดเผย

โดยสรุป

การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐที่ไม่ซื่อสัตย์สุจริต และไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นสำคัญ จะนำไปสู่การทุจริตคอร์รัปชัน ในรูปแบบต่างๆ และในทุกระดับชั้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการใช้จ่ายเงินงบประมาณของรัฐจำนวนมหาศาล และไม่เพียงความเสียหายในรูปตัวเงินเท่านั้น แต่ยังส่งผลถึงภาพลักษณ์ความน่าเชื่อถือขององค์กร ดังนั้น สิ่งสำคัญที่สามารถป้องกันไม่ให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน ในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ คือความโปร่งใส โดยการเปิดโอกาสให้ภาคเอกชน และภาคประชาชน สังคม เข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบ การแก้ไขกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง และการรายงานความผิดที่เกิดขึ้นด้วยวิธีต่างๆ เช่น การร้องเรียน การเข้าร่วมกระบวนการตรวจสอบ เป็นต้น เพื่อให้การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และปราศจากการทุจริตคอร์รัปชัน และผลประโยชน์ทับซ้อน

หากทุกส่วนราชการภาครัฐให้ความสำคัญกับการทุจริตคอร์รัปชัน และผลประโยชน์ทับซ้อนอย่างจริงจัง ก็จะทำให้ประเทศไทยโดยรวมในที่สุด
